

Understanding for Social Innovation Theory

Soontorn Koonchaimang Ph.D

Co-founder of Thailand Social Business Initiative : TSBI

Director of Curriculum for Social Entrepreneurship & Management,
Social Enterprise Study and Development Center, Rangsit University (RSUSE Center)

Table of Content

- การปฏิบัติการของสังคมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
- ทบทวนความเข้าใจเบื้องต้น — นวัตกรรม
- **7** กรอบทฤษฎีว่าด้วยนวัตกรรมสังคม และทัศนะของ **Roberto Mangabeira Unger**
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

1

การปฏิบัติการของสังคมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
กรณีศึกษาจากงานรางวัลของมูลนิธิสัมมาชีพ

Theory of Change

Paul Brest (The Power Theories of Change) อธิบายว่า
การเปลี่ยนแปลงทางสังคม จะดูได้จาก
ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างน้อย
ที่สุดของ **Social Intervention;**
Inputs, activities and
outcomes



สถุณี อาชวานันทกุลและคณะ ชี้ว่า
เครื่องมือที่ใช้ประกอบการอธิบายผลการ
ดำเนินงานเพื่อสังคม (ขององค์กรเพื่อ
สังคม) ที่ค้นพบบ่อยๆ จะเป็น

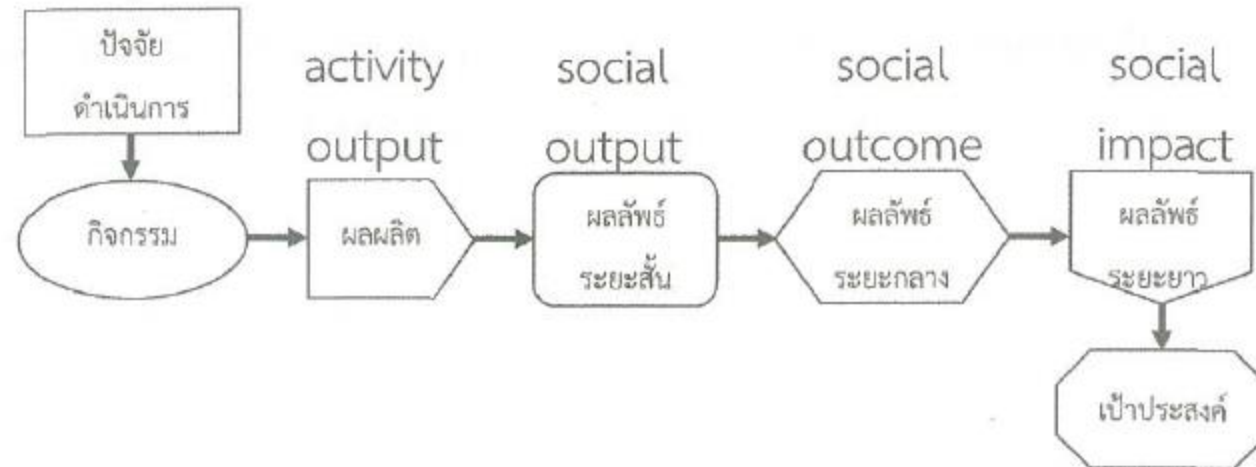
Logic Model

Theory of Change

Outcome Linkage

1. Logic model หรือ “แบบจำลองตรรกะ”

หมายถึง การใช้คำศัพท์และกราฟฟิกในการอธิบายลำดับของกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง และอธิบายว่ากิจกรรมเหล่านั้นเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ที่โครงการหรือกิจการคาดหวังว่าจะบรรลุอย่างไร โดยให้ความสำคัญกับการแยกแยะระหว่างผลลัพธ์ระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว และระหว่างผลลัพธ์ทางตรงกับผลลัพธ์ทางอ้อม แบบจำลองนี้ถูกพัฒนาขึ้นในทศวรรษ 1970 โดย Carol Weiss (1972) และนักวิเคราะห์อีกจำนวนมาก



2. Theory of Change หรือ “ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง”

เริ่มได้รับความนิยมในทศวรรษ 1990 ในฐานะ “ระเบียบวิธี” (methodology) สำหรับการวางแผน การระดมการมีส่วนร่วม และการประเมินโครงการ เริ่มใช้ในภาคการกุศล

- เริ่มต้นจากการให้ระบุ “เป้าหมายระยะยาว” ที่ผู้ดำเนินโครงการปรารถนา มุ่งเน้นการอธิบาย “กระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลง” ด้วยการระบุความเชื่อมโยงที่เป็นเหตุปัจจัย (causal linkages) และเป็นขั้นๆ ตามเวลา (chronological flow)
- นวัตกรรมของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่การชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่าง “ผลลัพธ์ที่มุ่งหวัง” และ “ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง” และการเรียกร้องให้ผู้ดำเนินโครงการระดมความคิดจากผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มาร่วมกันสร้างแบบจำลอง
- ปัจจุบันคำว่า “ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง” กับคำว่า “แบบจำลองตรรกะ” ก็มักถูกใช้แทนกัน (synonym) เนื่องจากมีความคล้ายคลึงในแง่ของการเรียกร้อง “ความเป็นเหตุเป็นผล” ในอรรถาธิบายกระบวนการสร้างผลลัพธ์

3. Outcome Linkage หรือ “การคำนวณความเชื่อมโยงผลลัพธ์”

- พัฒนามาจากแวดวงเศรษฐศาสตร์นโยบายสาธารณะ เชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านการประเมินผลลัพธ์โครงการ (program evaluation) และงานวิจัยที่สำรวจความเชื่อมโยง (linkage) ของผลลัพธ์สองผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน
- เน้นการคำนวณหาประโยชน์เมื่อเทียบกับต้นทุน (benefit-cost estimate) จากโครงการต่างๆ โดยมีตรรกะด้านความเชื่อมโยงดังนี้

ถ้า $Program \rightarrow Outcome_1$ และถ้า $Outcome_1 \rightarrow Outcome_2$
แปลว่า $Program \rightarrow Outcome_2$

กรณีศึกษาศูนย์ข้าวชุมชนบ้านอุ่มแสง - ศรีสะเกษ

ประวัติย่อ - ผู้นำวิสาหกิจชุมชน

ที่นั้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่ม เมื่อปี พ.ศ. 2547 จากสมาชิก 47 คน และ
กองทุนก้อนแรก 608,000 บาท จัดตั้งกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์เกษตร
เกษตรทิพย์ เพื่อดำเนินแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำ
ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อปลูกข้าวหอมมะลิแบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อลด
ต้นทุนทางการผลิตอันเนื่องมาจากการใช้ปุ๋ยเคมี รักษา
สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ และให้ความสำคัญต่อสุขภาพของ
ผู้ผลิตและผู้บริโภคควบคู่กัน ต่อมา ได้จดทะเบียนเป็น
“วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านอุ่มแสง (เกษตรทิพย์)”

ปัจจุบัน มีสมาชิก 1,258 รายครอบคลุมพื้นที่ 2 อำเภอ 5
ตำบล 22 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทำนารวม 20,716 ไร่



นายบุญมี สุระโคตร

เกิดเมื่อ 9 มกราคม 2505 ครอบครัวประกอบอาชีพเป็นชาวนา หลังจาก
เรียนการศึกษาประถมที่ 7 ก็ช่วยทางบ้านทำนามาโดยตลอด และศึกษา
เพิ่มเติมจบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจากศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียน ปี พ.ศ. 2556

บุญมี เริ่มการทำนาแบบอินทรีย์เพื่อหาทางลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี
โดยการน้อมนำเอาปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ตั้งแต่ปี
พ.ศ. 2544

จากการพยายามพัฒนากระบวนการทำนา ในพื้นที่ 22 ไร่ ทำนา 2 ครั้ง โดย
ครั้งที่ 2 ทำในพื้นที่ 5 ไร่ จึงทำให้บุญมีสามารถมีรายได้ระหว่างปี พ.ศ.
2551 – 2553 เฉลี่ยปีละ 136,534 บาท โดยที่แต่ละปีมีรายได้เพิ่มขึ้น (จาก
ปี พ.ศ. 2551 มีรายได้ 125,600 บาท ปี พ.ศ. 2553 มีรายได้ 144,500
บาท) จนเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด



วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านอุ่มแสง (เกษตรทิพย์)

การจัดการวัตถุดิบ

การปรับปรุงดิน/การวิเคราะห์ดิน
 การจัดการเมล็ดพันธุ์
 การเพาะปลูก
 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์
 “โรงปุ๋ยในแปลงนา”
 “โครงการนาแปลงใหญ่”
 การเก็บเกี่ยว
 การตาก/จัดเก็บ

การแปรรูป

วิสาหกิจโรงสีข้าวอินทรีย์
 จัดการระบบการผลิตและควบคุม
 มาตรฐานผลิตภัณฑ์ รวมทั้งสร้าง
 เครือข่ายโรงสี

การตลาด

บริษัท ไบโออะกริเซิร์ช(ไทยแลนด์) จำกัด
 สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย
 ให้คำแนะนำข้อมูลความรู้-
 ตลาดอินทรีย์

ข้าวเปลือก
 ตามแผนการผลิต
 และการสนับสนุน

ความสามารถ
 ชื่อของกลุ่มต่อ
 สมาชิก

เงินล่วงหน้าตามสัญญาซื้อขาย
 เงินกู้
 เงินทุนสำรอง

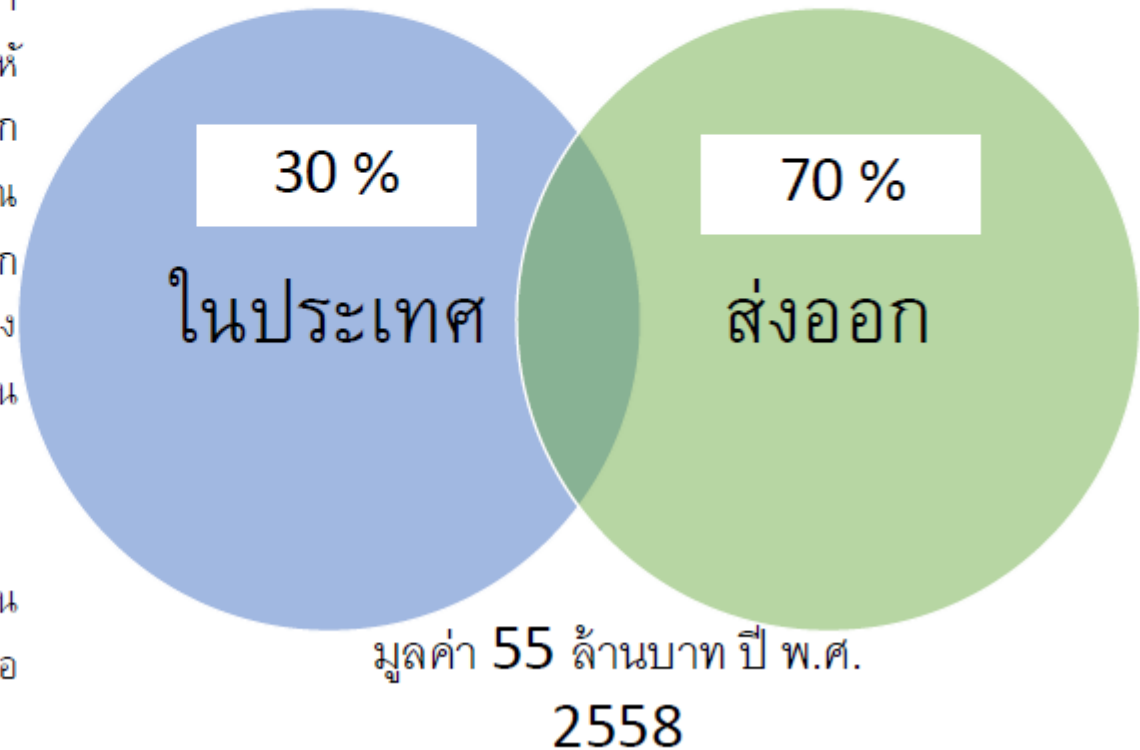
การสร้างรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น

ผลิตภัณฑ์ข้าวเปลือก-อินทรีย์ (ของสมาชิก)

ผลิตภัณฑ์ข้าวสาร-อินทรีย์ (ของศูนย์)

การที่นำเอาราคาข้าวอินทรีย์ที่ทำสัญญาขายทั้งใน/ต่างประเทศมาเป็นตัวตั้ง ทำให้ศูนย์สามารถรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกได้สูงกว่าราคาตลาดทั่วไป ประมาณ 4,000 บาท/ตัน คิดเป็นมูลค่าเพิ่มจากการจัดการแบบใหม่ของศูนย์ฯ ที่สร้างผลตอบแทนทางตรงกับสมาชิก 14 ล้านบาท / ปี

งานมาตรฐานนี้ สร้างรายได้ต่อครัวเรือนเป็น 24,000 บาท/ครัวเรือน/ต่อปี หรือ 11 % ของรายได้ครัวเรือนต่อปี



25 % ของราคา
ที่ขายได้ มาจาก
งานมาตรฐาน
สินค้า

ลักษณะสำคัญของการจัดการ (ในขั้นตอนที่ยุงยาก)

กรรมการหลัก 112 คน

ดูแลเป็นพี่เลี้ยงสมาชิกชวนา จำนวน 1,258 คน

2 อำเภอ 5 ตำบล 22 หมู่บ้าน

การกำกับโดยอัตราส่วน 1: 10



การจัดการสายพานการผลิตภาคสนาม ด้วยการจัดการ
กำลังคนแบบชาวบ้านจัดการชาวบ้าน



การจัดการวัตถุดิบ

วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ (เกษตรทิพย์)

ผลิต/จัดหาปุ๋ยอินทรีย์ตามคุณภาพและมาตรฐานสนับสนุนการเพาะปลูกของสมาชิกไปก่อน สิ้นฤดูก็มีคิดบัญชีโดยไม่มีดอกเบี้ย

จะมีส่วนต่างของราคา เป็นรายได้ของวิสาหกิจ

วิสาหกิจเครื่องจักรกล

จัดหาเครื่องจักรกลเพื่อสนับสนุนการผลิตและบริหารการใช้งานร่วมกัน การจัดระบบซ่อมบำรุง และการจัดระบบค่าตอบแทน/ค่าจ้าง

วิสาหกิจพืชหลังนา

ส่งเสริมการปลูกผักหลังการเก็บเกี่ยว เช่น แตงกวา ค่ะน้า ถั่วฝักยาว มะเขือ พริก มะละกอ ตะไคร้ ฯลฯ โดย “ศูนย์” จะเป็นผู้จัดหาตลาด - เป็นรายได้เสริม

การแปรรูป

วิสาหกิจโรงสีข้าวอินทรีย์

จัดการระบบการผลิตและควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายโรงสี

ต่อยอดจากข้าวอินทรีย์
ไปสู่ “เกษตรอินทรีย์”

สบู่อจากรำข้าว
สครับจากข้าวอินทรีย์

กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์บ้านดอนคา - นครศรีธรรมราช

ประวัติย่อ - ผู้นำวิสาหกิจชุมชน

จากตัวอย่างของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์บ้านอ้ายเขียว เมื่อปี พ.ศ. 2526 จึงทำให้กลุ่มแม่บ้านบ้านดอนคา ริเริ่มรวมกลุ่มในลักษณะเดียวกัน จากสมาชิกเริ่มแรก จำนวน 37 คน เงินสะสมก้อนแรกจำนวน 2,850 บาท จัดตั้งเป็น “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2526 โดยมีกลุ่มออมทรัพย์บ้านอ้ายเขียวเป็นพี่เลี้ยง รวมทั้งให้ประธานกลุ่มมาเป็นประธานอีกด้วย

ปัจจุบันมีสมาชิก 14,000 คนครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ 10 ตำบล ของจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ พรหมคีรี นบพิตำ และท่าศาลา นายวิโรจน์ คงปัญญา เป็นประธานของกลุ่มคนที่ 3



นายวิโรจน์ คงปัญญา

เกิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2490 จบระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ปัจจุบัน กำลังการศึกษาต่อปริญญาโท สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราและสวนผลไม้ (สวนสมรม)

เป็นผู้ริเริ่มผลักดันนโยบายของกลุ่มออมทรัพย์ ให้พัฒนาแนวทางจากการออมทรัพย์เพื่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ไปสู่การสร้างความสามารถในการผลิตและสวัสดิการชุมชน

การบริการของวิสาหกิจ

ค่าตอบแทนรายวันๆละ 200 บาท ราย
ปีๆละ 3,600 บาท

คณะกรรมการบริหาร 9 คน

แต่ละวัน จะมีกรรมการมาทำงานกรองข้อมูลเพื่อนำเสนอ
กรรมการบริหารอนุมัติ วันละ 1-2 คน

ค่าตอบแทนรายปีๆละ 7,200 บาท

คณะกรรมการ 35 คน

ทำหน้าที่รับเงินฝากสัจจะ การผ่อนชำระคืน ของสมาชิก
ที่ตนเองรับฝาก ทุกวันที่ 3-4 ของเดือน

คณะกรรมการสาขา 17 คน

ทำหน้าที่เดียวกับคณะกรรมการ มี 5 สาขา คือ ไทยบุรี /
โพธิ์ทอง / นบพิตำ / กะหรอ / ท่าศาลา

เงินออมสัจจะ
การประหยัดออม
การซื้อสัตย์ต่อตนเองและ
เพื่อนสมาชิก
การไม่พึ่งพาทุนภายนอก

ออม

กั
ยืม

- (1) เงินกู้ประกอบอาชีพ
- (2) เงินกู้ลอยฟ้า
- (3) เงินกู้งานพิธีกรรม
- (4) เงินกู้เพื่อซื้อที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน

ลงทุน

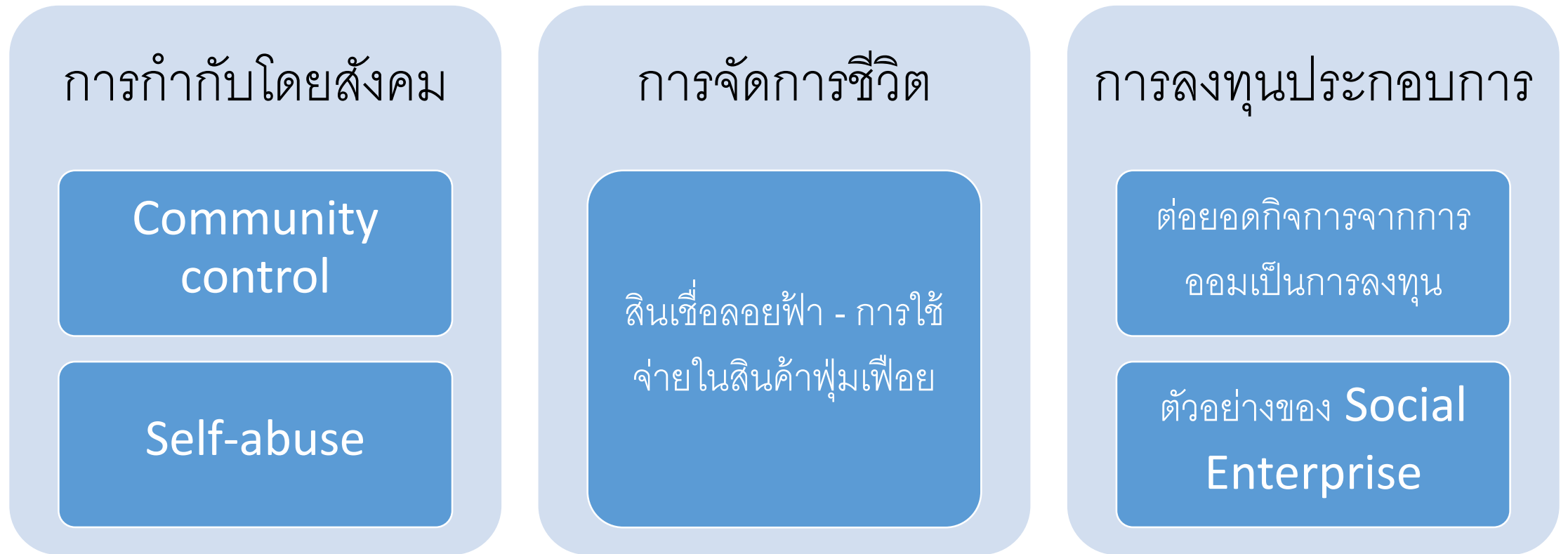
- (1) พันธบัตรรัฐบาล , สลากออมสิน
- (2) โรงแป้งขนมจีน
- (3) โรงปุ๋ยชีวภาพ
- (4) โรงรมยางพารา และอบแห้ง

146 ล้านบาท

กำไร 9.5 ล้านบาท

บริการต่อสมาชิกจำนวน 14,000 คน ครอบคลุมพื้นที่ 10 ตำบล 3
อำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราช (16 % ของจำนวนประชากร)

ลักษณะเด่นที่นำไปสร้างความสามารถ-ผลสำเร็จ



ความสามารถในการกำกับสินเชื่อ
และการผ่อนชำระ

Self-abuse self control

กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านนาต้นจั่น - สุโขทัย

ประวัติย่อ - ผู้นำวิสาหกิจชุมชน

บ้านนาต้นจั่น เป็นชุมชนที่มีจำนวนประชากร 1,100 คน 374 ครัวเรือน เป็นหมู่บ้านหมู่ที่ 5 ของตำบลบ้านตึก อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีรายได้ครัวเรือนต่อคนต่อปี จำนวน 234,573 บาท ซึ่งต่ำเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ (245,632 บาท)

ที่ตั้งในทางภูมิศาสตร์ของบ้านนาต้นจั่น ที่เป็นชุมชนชายป่าของอุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย มีที่ทำกินที่เป็นเอกสารสิทธิน้อยมาก ทำให้ชุมชนไม่สามารถจะขยายพื้นที่ทำกินได้ เพราะอยู่ติดชายป่าอุทยานแห่งชาติ ประกอบกับคนบ้านตึกโดยส่วนใหญ่เป็น “คนเมือง/ล้านนา”



นางเสี่ยม แสงลาม

เกิดเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2496

เป็นประธานกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทอผ้า ซึ่งดำรงตำแหน่งนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นประธานกลุ่มโฮมสเตย์ บ้านนาต้นจั่น ซึ่งดำรงตำแหน่งนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 (โฮมสเตย์ เกิดขึ้นก่อนการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน – 2549)

เป็นอาสาพัฒนาชุมชน และเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งดำรงตำแหน่งนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 และดำรงงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นของจังหวัดสุโขทัย รวมทั้งได้รับรางวัลผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่นของกระทรวงมหาดไทย และผู้ทำคุณประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยของกระทรวงการท่องเที่ยว ฯ

พัฒนาชุมชนจังหวัด

เทคนิคการย้อม/ตลาด/อบรมเรื่อง
ท่องเที่ยว

2534

จัดตั้งกลุ่มทอผ้า – ขาย
ผ้าทอและท่องเที่ยว
ชุมชน (ให้คนเข้ามาซื้อ
ผ้าที่หมู่บ้าน)





ท่องเที่ยวชุมชน - โฮมสเตย์

ทำความเข้าใจกับอุทยานเพื่อใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

JBIC, อาคารแสดงสินค้า, ศูนย์กลาง
การอบรมและการจัดการ

2546

รางวัลการจัดการชุมชน
ดีเด่น และร่วมไปศึกษา
การจัดการท่องเที่ยว
ชุมชนที่ญี่ปุ่น และพัฒนา
“โฮมสเตย์บ้านนาต้นจั่น”

ชุมชนพึ่งพาตนเอง

ปัจจุบัน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผ้า
ข้าวเปลือก
จุดชมวิวนกเขา
จักรยานเช่า
การแสดง/การละเล่นพื้นบ้าน
การทำบุญตักบาตร
การสาธิตการทำงานหัตถกรรม –
(ตุ๊กตาผ้าไหม งานจักสาน)
ตลาดนัดสินค้าเกษตร
นาตสปลา
ที่พัก - โฮมสเตย์



หมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบทเพื่อการท่องเที่ยว



การเปลี่ยนแปลงสังคม

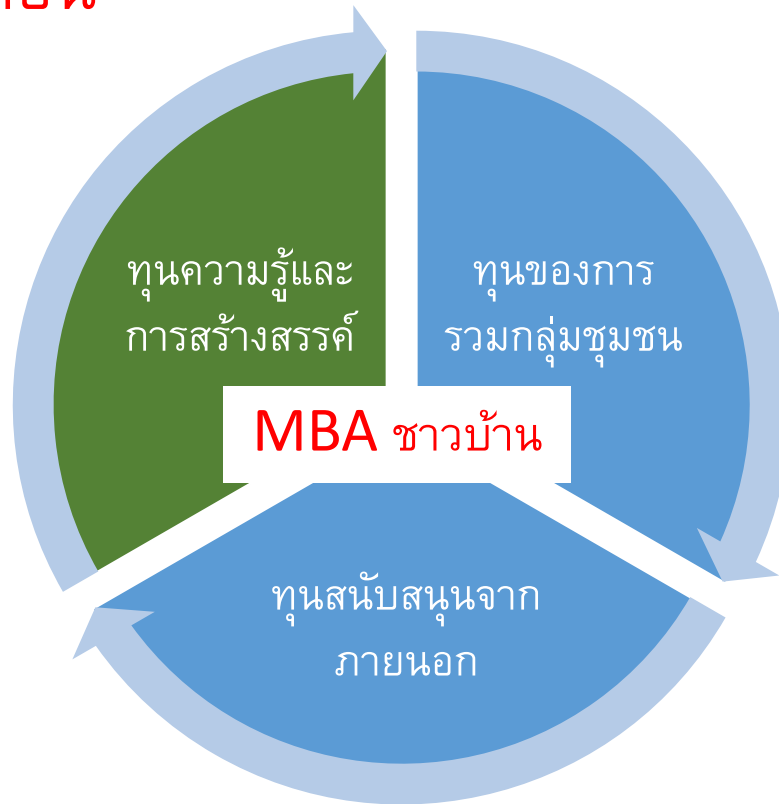
“.....ความสำเร็จของวิสาหกิจทั้ง 3 แห่งที่ได้รับรางวัลข้างต้น ไม่ใช่ GDP ของเศรษฐกิจกระแสหลักที่สร้างรายได้ต่อประเทศแบบโดยรวม แต่เป็น “ความใหม่” ที่เกิดจากการที่ระบบเศรษฐกิจหลักไม่สามารถกระจายไปถึง ละเลย และมองข้าม เป็นความใหม่ที่สร้างจากหลักของสังคม ที่ยึดมั่นต่อจริยธรรม ในการชีวิต การอยู่ร่วมกันด้วยความรับผิดชอบแบบเกื้อกูลของชุมชน....”

ทุกที่สร้างรายได้ขึ้นใหม่		อุ้มแสง	ดอนคา	นาต้นจั่น
Mean	ความใหม่	มาตรฐานผลิตภัณฑ์	การต่อยอดงานออมทรัพย์เป็นลงทุน	การสร้างธุรกิจท่องเที่ยว - หัตถกรรม
	อิงหลักชุมชน	Community control	Self-abuse	Creative-Driven

“วิถีปฏิบัติ” ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม

การทำงานของทุนสามก้อน

จริยธรรม – สัมมาชีพ
และเรื่องอื่นๆ รวมเป็น
องค์ประกอบ 5 เรื่อง
ของความสามารถ
ชุมชน



การเปลี่ยนวิถีจาก
สังคมเกษตรเป็น
สังคมผู้ประกอบการ

การทำงานร่วมระหว่างองค์กรแบบข้ามภาคส่วน
(Cross-Sector Collaboration)

2

ทบทวนความเข้าใจเบื้องต้น – นวัตกรรม

แนวคิด ทฤษฎี และการใช้งาน

Innovation

ความหมาย

นวัตกรรม” (Innovation) ซึ่งคำที่มีรากมาจากภาษาลาตินคำว่า **Innovare** – การทำสิ่งใหม่ขึ้น (สวทช., 2542 : 153-154)

คำว่านวัตกรรมนี้ หมายถึง การนำเอาวิธีการใหม่ๆ มาปฏิบัติใช้หลังจากที่มีการทดลองหรือพัฒนาแล้ว ผ่านกระบวนการตามขั้นตอนการคิด การพัฒนา และการนำไปใช้ปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้เกิดความแตกต่างไปจากการปฏิบัติแบบเดิม (Hughes, 1971) หรือหมายถึง ความคิด การกระทำ หรือสิ่งที่ถูกรับรู้ว่า “ใหม่” และเป็นที่ยอมรับในการนำไปใช้ปฏิบัติของคนแต่ละคนในสังคม และหน่วยของสังคม (Roger, 1983)



สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ (2553 : 54) ชี้ว่า นวัตกรรมมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

(1) **Newness** – ความใหม่หรือการยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่แทนสิ่งที่เคยมีหรือใช้อยู่แต่เดิมของสังคม (2) **Knowledge and Creativity Idea** – เป็นการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างสิ่งใหม่นั้น (3) **Social and Economic Benefits** – มีประโยชน์สำหรับเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม มีการใช้สำหรับการพาณิชย์และมีคุณค่าของสำหรับการดำรงชีวิตของคนในสังคม

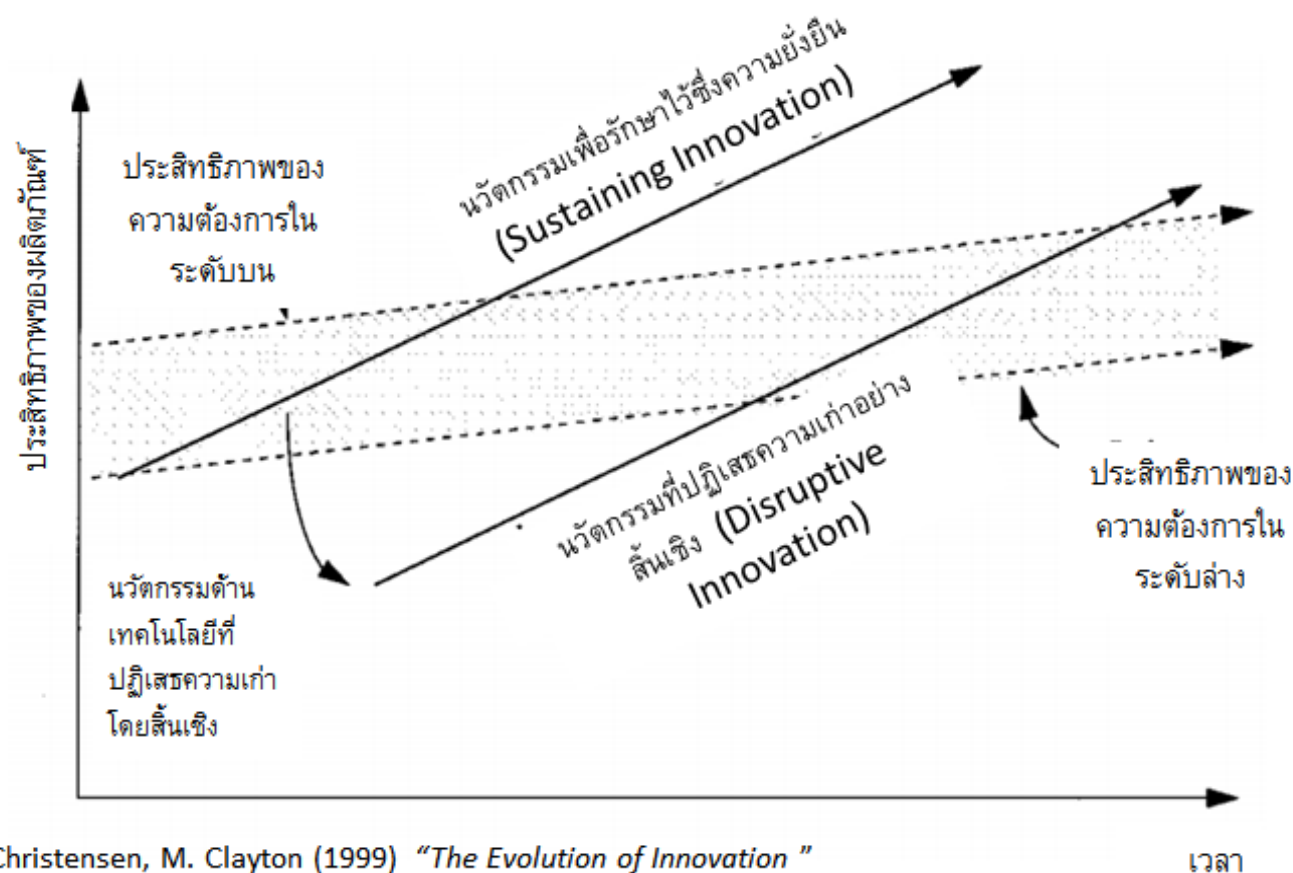
การเลือกทางเดินใหม่/
เลือกที่จะปฏิเสธความ
เก่าโดยสิ้นเชิง

Clayton Christensen



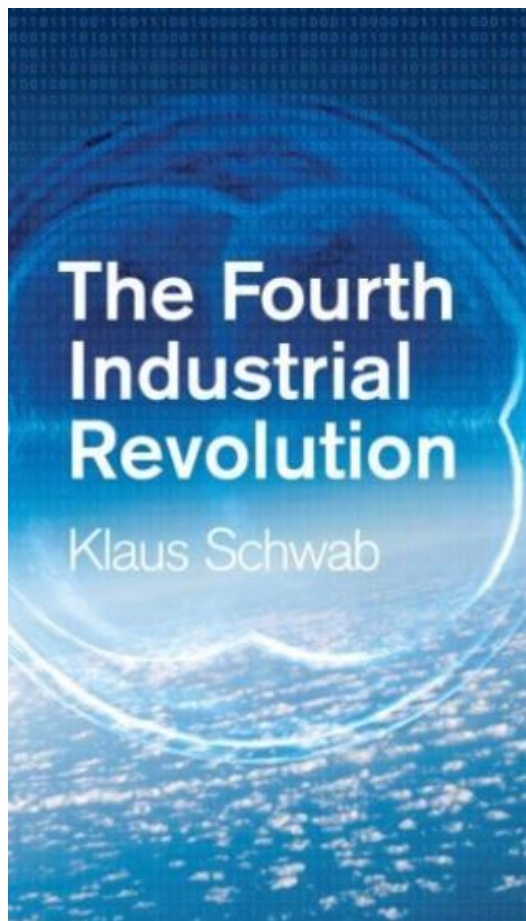
<https://hbr.org/2015/12/what-is-disruptive-innovation>

วิธีของประสิทธิภาพความต้องการทางตลาดกับการตอบสนองของเทคโนโลยี

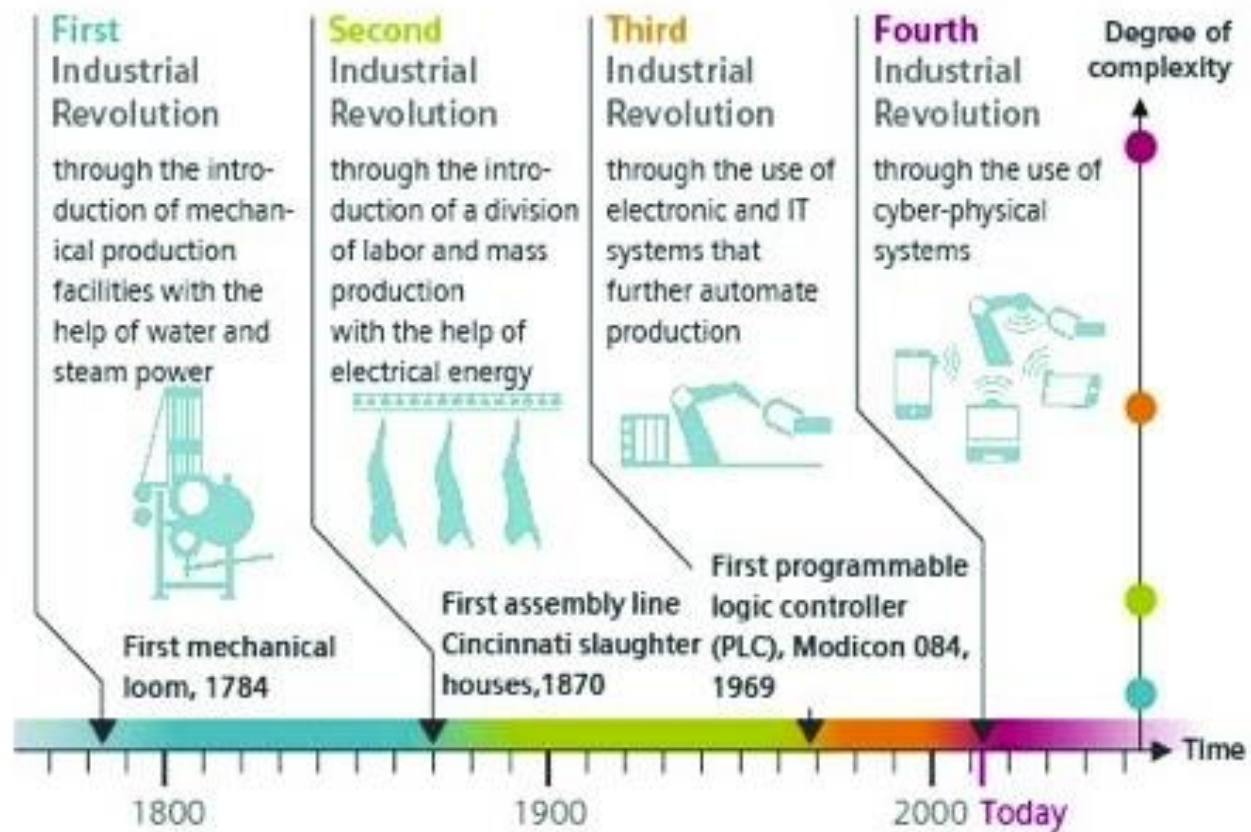


Christensen, M. Clayton (1999) "The Evolution of Innovation"
,The Technology Management Handbook, Editor-In-Chief,
Richard C. Dorf , CRC Press LLC : 3-7

Industry 4.0



From Industry 1.0 to Industry 4.0

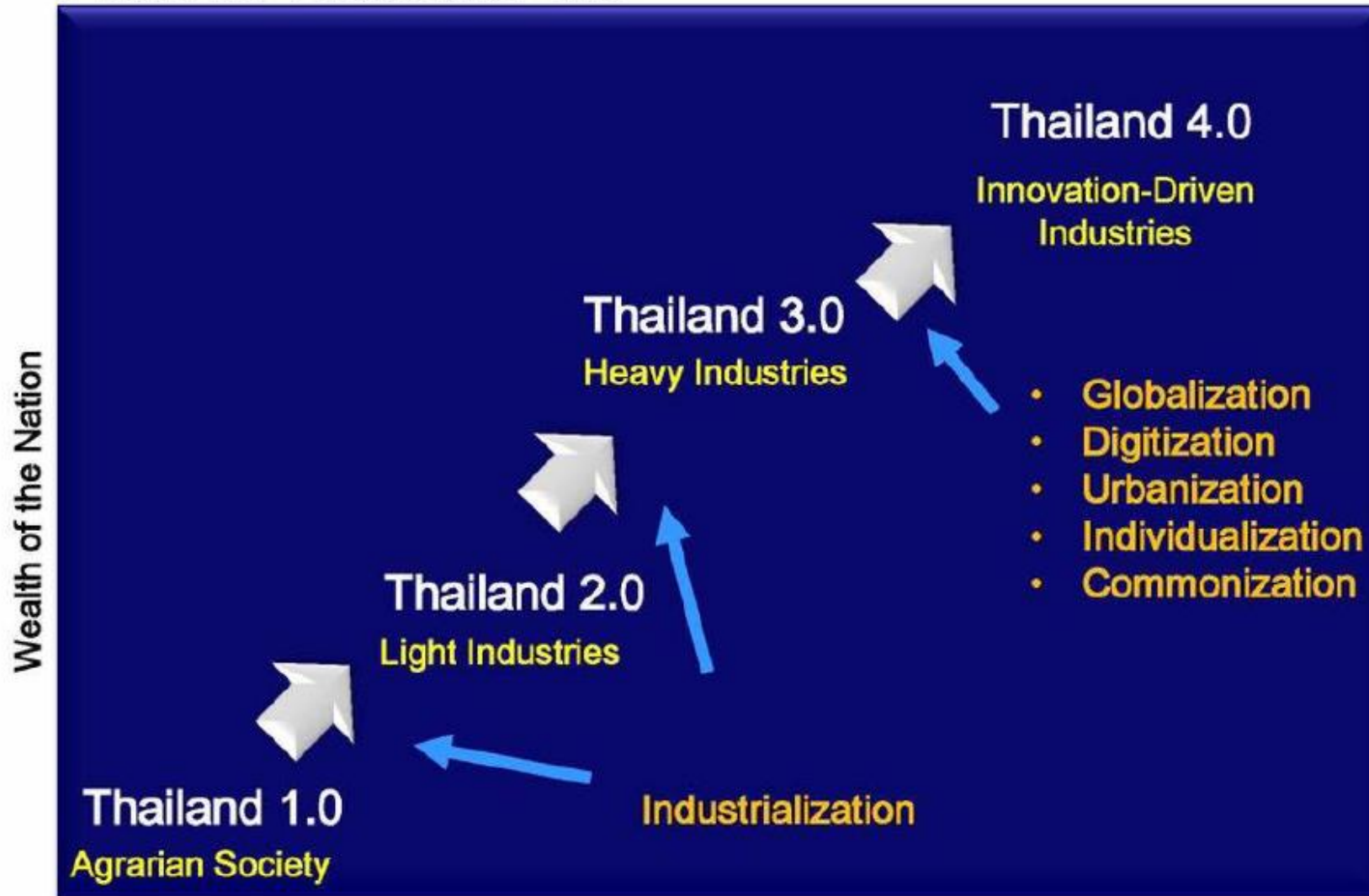


Source: DFKI (2011)

เป็นปัจจัยสำคัญของ
ความสัมพันธ์ทางการผลิต
(ในระบบเศรษฐกิจ) กับ
การบริหารจัดการ

ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ
ความสัมพันธ์ทางสังคม
และการปกครองใน
ระบอบประชาธิปไตย

Path to Thailand 4.0



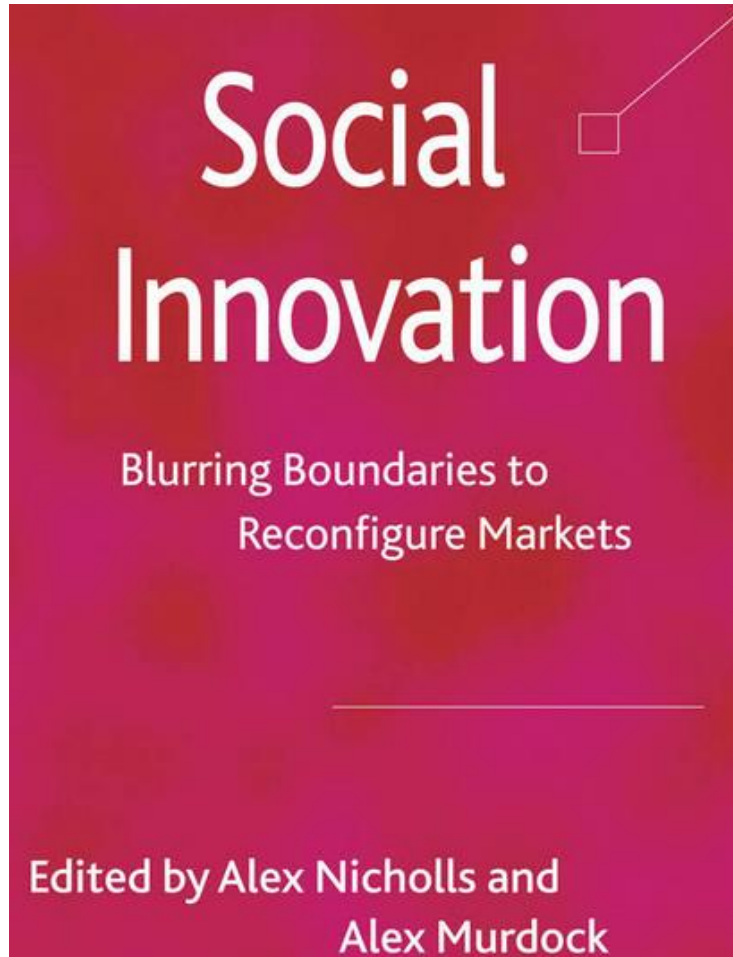
ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์

การลักษณะของยุคสมัยของ
การผลิตทางเศรษฐกิจ — พร้อม
กับชี้ว่า ปัจจัยที่น่าพา คือ

Innovation-Driven
ไม่ใช่การครอบครองปัจจัยการ
ผลิตแบบทุน / แรงงานแต่เพียง
อย่างเดียว

New Industry,
EEC,SMEs, Start Up
+
Pracharat Policy

Revolution of disruptive technology



- The Industrial Revolution (1771-1829)
- The Age of Steam and Railways (1829-75)
- The Age of Steel, Electricity and Heavy Engineering (1875-1908)
- The Age of Oil, the Automobile and Mass Production (1908-71)
- The Age of Information and Telecommunications (1971-)

(Schumpeterian, 1934 – Creative Destruction)

Levels of Social Innovation

Level	Objective	Focus	Examples
Incremental	To address identified market failures more effectively	Products	Kickstart (low-cost irrigation foot pump)
Institutional	To reconfigure existing market structures and patterns	Markets	M-PESA (mobile banking)
Disruptive	To change cognitive frames of reference to alter social systems and structures	Politics	Tostan (human rights)

Source: Nicholls and Murdock (2012).

Dimensions of Social Innovation

Dimension	Social process	Social outcome
Individual	Co-Production (Southwark Circle)	Lost-cost Healthcare (Aravind Eye Hospital)
Organisation	Wiki-Production (Wikipedia)	Work Integration Social Enterprise (Greyston Bakery)
Network/ Movement	Open Source Technology (Linux)	Non-Traditional Training and Education (Barefoot College)
System	Microfinance (Grameen Bank)	Mobile Banking (MPESA)

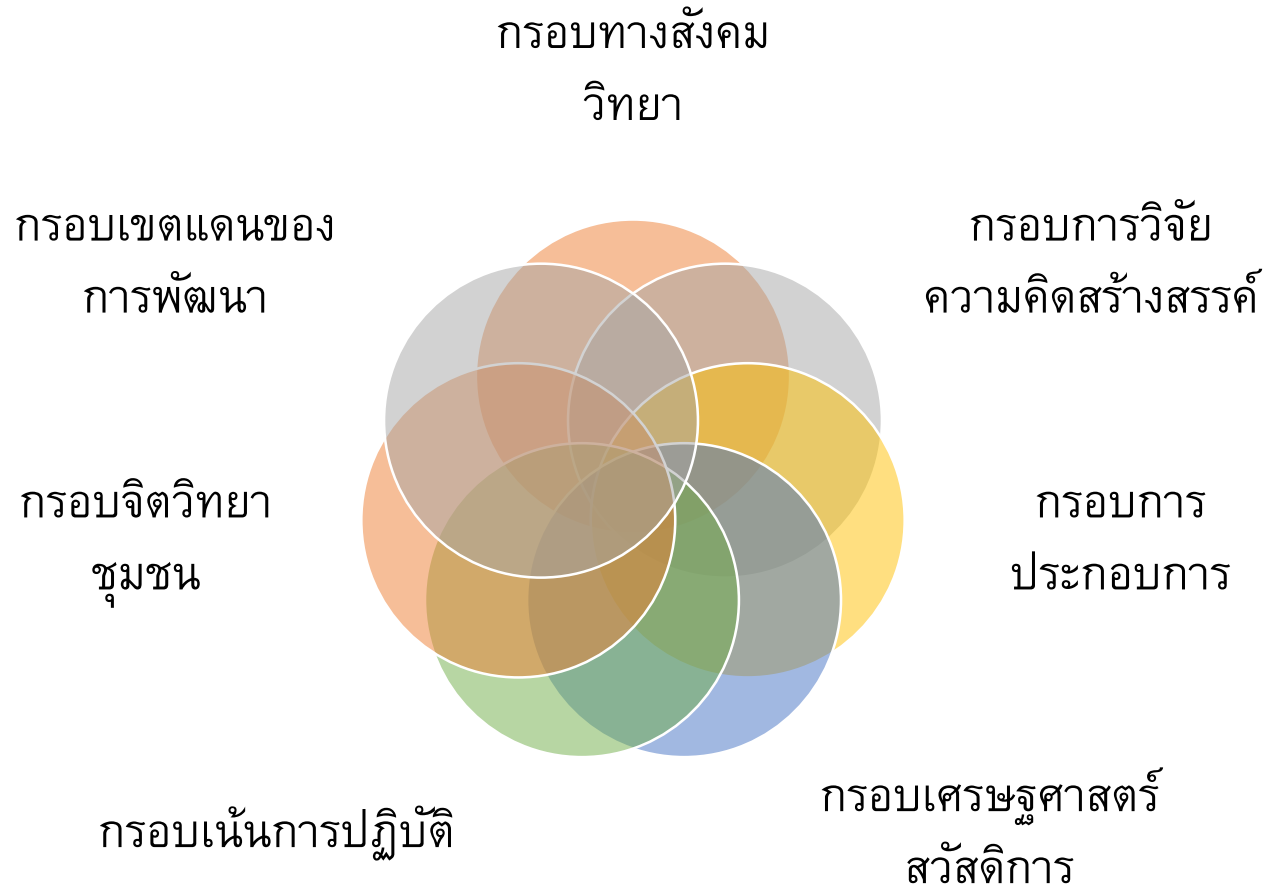
Source: Nicholls and Murdock (2012).

3

7 กรอบทฤษฎีว่าด้วยนวัตกรรมสังคม

แนวคิด ทฤษฎี และการทำงาน

กรอบทฤษฎีนวัตกรรมสังคม



(1) กรอบทางสังคมวิทยา

กรอบทางสังคมวิทยา จะให้ความสำคัญต่อการอธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งระดับปฏิบัติ ระดับโครงสร้าง เน้นการพิจารณาถึงปัจจัย หรือความเกี่ยวข้องที่จะนำไปสู่วิวัฒนาการของสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social evolution and social change)



จะศึกษาการเปลี่ยนทางสังคมทั้งเชิงบวกและลบ ขยายความเกี่ยวข้องไปโยงกับหลักคุณธรรมและจริยธรรมที่ควรจะมีในการดำเนินธุรกิจและภาคเศรษฐกิจ นอกจากนี้คำว่าสังคม ยังจะหมายถึง ความสำคัญต่อสังคมในระยะยาวอีกด้วย

(2) กรอบการวิจัยความคิดสร้างสรรค์

กรอบคิดนี้ จะให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์และยุทธวิธีของการบริหารนวัตกรรมสังคม โดยค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ การกำหนดประเด็นทางสังคม การสร้างการยอมรับ การแปรผล และการเผยแพร่กระจายนวัตกรรม ออกไปสู่สังคมวงกว้าง จะอธิบายถึงนวัตกรรมสังคมว่าจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม การจัดระเบียบของสังคม และความต่อเนื่องของการดำเนินงานเป็นสำคัญ



การสื่อสารแนวคิดใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องที่สามารถสร้างการยอมรับของสังคมได้ของ มาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luther) เฮนรี ฟอร์ด (Henry Ford) และคาร์ล มาร์ก (Karl Marx)

การนำเอาแนวปฏิบัติของกิจการลูกเสือที่มีการทำกับงานด้วยตนเอง (Self-abuse) ไปใช้เพื่อการต่างๆ เช่น การปล่อยสินเชื่อของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)

(3) กรอบการประกอบการ

เป็นกรอบสำหรับการอธิบายเรื่องนวัตกรรมสังคมที่โดดเด่นมาก มีการพัฒนาที่เน้นเฉพาะเรื่องนี้โดยเฉพาะ โดยมีการสถาปนาเป็นสำนัก ที่เรียกว่า “วิทยาลัยนวัตกรรมเพื่อการประกอบการสังคม” (Social innovation school of social entrepreneurship) แนวคิดสำคัญของกรอบคิดนี้ สร้างทฤษฎีการเป็นผู้ประกอบการของโจเซฟ ชุมปีเตอร์ (Joseph Schumpeter's theory) ที่ชื่อว่า “ผู้ประกอบการ คือ ผู้สร้างนวัตกรรม” (*Entrepreneurs as Innovators*) มีการเชื่อมโยงระหว่างการประกอบการกับนวัตกรรม เพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของสังคม



เจ เกรกกอรี่ ดีส์

(J.Gregory Dees)

ระบุว่า “..ผู้ประกอบการเพื่อสังคม เป็นตัวกลางของการเปลี่ยนแปลงสังคม...”

(4) กรอบเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ

กรอบคิดนี้ สร้างคำจำกัดความของคำว่านวัตกรรมสังคม ด้วยการพิจารณาศักยภาพของความใหม่ ที่จะเปลี่ยนคุณภาพชีวิตของสังคมทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค โดยที่ “คุณภาพของชีวิตในระดับจุลภาค” (**Micro – quality of life**) จะหมายถึง คุณภาพชีวิตของปัจเจกและทางการกำหนดคุณค่าของบุคคล ซึ่งจะเป็นเรื่องเฉพาะตัวของความพอใจของแต่ละคน

สำหรับ “คุณภาพของชีวิตในระดับมหภาค” (**Macro-quality of life**) จะหมายถึง ความผาสุกโดยรวมที่เกิดขึ้นจากโอกาสทางการศึกษา สุขภาพ ความมั่นคงของการทำงาน ชีวิตครอบครัว ชีวิตชุมชน สิ่งแวดล้อม อีสราภาพทางการเมือง ความเท่าเทียมทางเพศสภาพ ซึ่งเป็นคุณค่าที่กำหนดร่วมกันของคนในสังคม



ยึดเอาแนวคิดของอมาตยา เซน (**Amartya Sen**) เป็นหลักนาร่องที่เห็นว่า คุณภาพของชีวิตของสังคม จะเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของกิจการที่ดีของกิจการบริษัท

ไม่นับรวมเอาเรื่องของกำไรของบริษัท มาเกี่ยวข้องด้วย จะเน้นเฉพาะความจำเป็นของการตอบสนองความต้องการและความพอใจของสังคม โดยผลิตภัณฑ์และบริการ ซึ่งเป็นไปตามหลักคิดว่าด้วย “สินค้าสาธารณะ” (**Public goods**)

(5) กรอบเน้นการปฏิบัติ

กรอบคิดนี้ จะเน้นขั้นตอนการนำเอานวัตกรรมต่าง ๆ ไปแก้ไขปัญหาของสังคม จะอธิบายถึงความจำเป็นองค์ประกอบ และขั้นตอนของการปฏิบัติการเพื่อสร้างนวัตกรรมสังคม จะเน้นว่านวัตกรรมสังคม คือ กิจกรรมของนวัตกรรมที่ทำไปก็เพื่อรองรับต่อการแก้ไขปัญหาสังคม ไม่ว่าจะดำเนินการโดย **นักการเมือง ข้าราชการ ปัญญาชน นักธุรกิจ** ต่างเป็นผู้สร้างนวัตกรรมได้ ยิ่งไปกว่านั้น ยังนับเอา **การเมืองแบบภาคพลเมือง** ที่มีนักกิจกรรมเป็นผู้สร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (ไม่ว่าจะเป็นขบวนการสิ่งแวดล้อม ขบวนการสตรี และขบวนการรณรงค์เพื่อสิทธิของคนพิการ) เป็นเรื่องของการสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคม



นวัตกรรมสังคม เป็นผลรูปธรรมของประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความยั่งยืน ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม มิใช่ระดับปัจเจกบุคคล

ผลิตภัณฑ์ บริการ และตัวแบบของนวัตกรรมสังคม จะทำให้ศักยภาพและความสามารถของสังคมยกระดับขึ้นไป

(6) กรอบจิตวิทยาชุมชน

กรอบนี้จะอ้างอิงผลการทดลองที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมสังคม (Experimental Social Innovation - ESI) ไปอธิบายความใหม่ของนวัตกรรมสังคม - การเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจก จะเกิดขึ้นด้วยปฏิบัติการจิตวิทยาชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางของจิตวิทยาชุมชนแบบเดิม (ที่เน้นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปโดยชุมชน)

การเหยียดผิว การเหยียดเพศสภาพ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม และความต่างกันในทางสังคมและเศรษฐกิจ ล้วนแต่เกิดขึ้นจากการทำงานที่บกพร่องของระบบ (Dysfunctional school systems) ซึ่งจะต้องจัดการแก้ไขด้วยกลไก



การจะสร้างความใหม่สำหรับการจัดการประเด็นสังคมในลักษณะนี้ ก็ต้องกลับไปจัดการแก้ไขระบบที่บกพร่อง ไม่ใช่ปัจเจก/ผู้ที่ถูกกระทำ

(7) กรอบเขตเด่นของการพัฒนา

กรอบคิดนี้ จะเน้นนำเอาประเด็นของสังคมที่ไม่เคยได้รับการแก้ไขมาก่อน ทั้งในระดับปัจเจกและกลุ่ม มาเป็นวาระของสังคม การจะถือว่าอะไรเป็นปัญหาของสังคม และการทำนวัตกรรมการสังคมของกรอบนี้ จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของสังคม ประสิทธิภาพการทำงานของสถาบันทางสังคม และตัวกลางของแต่ละสังคมเป็นสำคัญ

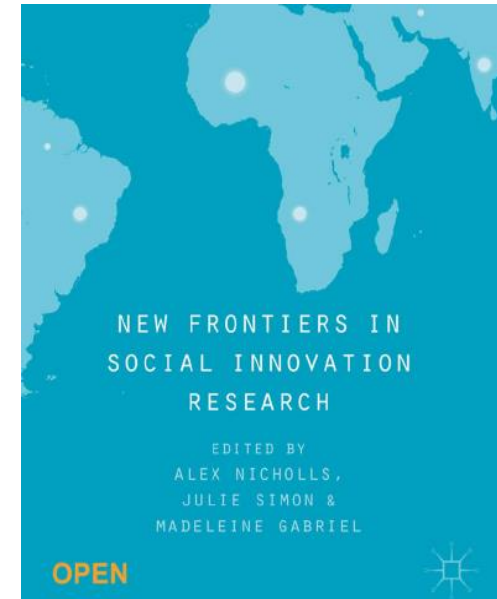
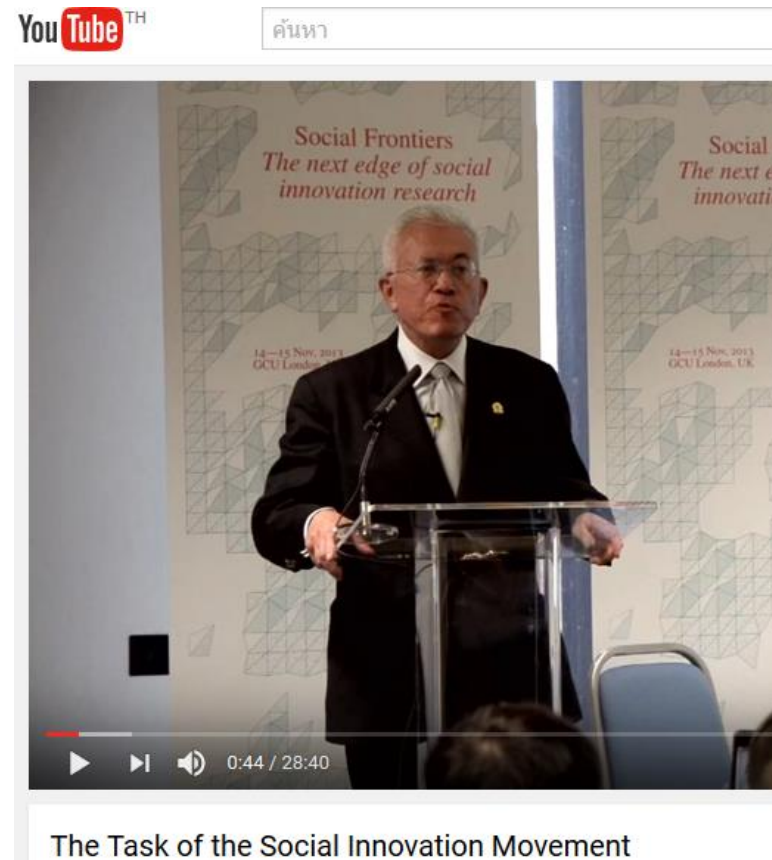
ความสำคัญต่อนวัตกรรมกระบวนการ (Matter of process innovation) การกำหนดลักษณะของอำนาจทางสังคม การนับรวมทางสังคม (Social inclusion) การต่อสู้กับพลังอนุรักษ์ที่ครอบครอง “ตำแหน่งจริยธรรมของความยุติธรรมทางสังคม” (Ethical position of social justice) จะควบคู่ไปกับการอธิบายถึงผลลัพธ์ของการประกอบสร้างทางสังคม (Outcome of social construction)

การรณรงค์เพื่อรวมกันระหว่างเยอรมันตัก-ออก เป็นตัวอย่างหนึ่งของกระบวนการนับรวม ครั้งหนึ่งอยู่รวมกัน แยกไปอิงกับโซเวียต และกลับมารวมประเทศ ฯลฯ

Roberto Mangabeira Unger's Perspective

ทัศนะของ Roberto Unger ให้ความสำคัญต่อ **Social Innovation** เป็นส่วนปฏิบัติการของสังคม (เป็นสถานการณ์ เป็นงาน เป็นทิศทางและวิธีการของการเคลื่อนไหว) ณ. ส่วนใดส่วนหนึ่งของสังคม — องค์การ การปฏิบัติการ หรือพื้นที่ของกิจกรรม

วิถีทางใหม่ของการจัดการแก้ไขปัญหาของสังคมที่รัฐและระบบตลาดไม่สามารถจัดการแก้ไขได้ ด้วยการสร้างความร่วมมือและลงมือกระทำร่วมกับบางภาคส่วนของสังคม



Minimalist & Maximalist

Minimalist

การปฏิบัติการทางสังคมของ **Social Innovation** จะมีศูนย์การการนำ/ดำเนินการโดย **civil society** และการร่วมงานกับ **civil society**

สมาคม มูลนิธิ อาสาสมัคร ปรึกษาเพื่อสาธารณกุศล กลุ่มอาสาสมัคร ทำงานที่ดำเนินงานจากสังคมฐานราก ธุรกิจ และรัฐบาล

ทัศนคติของ **Minimalist = attraction of modesty (easy to mistake modesty for realism)**/เป็นเพราะรัฐและธุรกิจไม่รวมเอาปัญหาสังคมมานับรวมไว้อย่างจริงจัง

Maximalist

แม้จะเกี่ยวข้องกับ **civil society** แต่จะเกี่ยวข้องกับส่วนอื่นๆด้วย เนบแน่นการการเมือง เพื่อจะนำไปสู่การพิจารณาปัญหาทั้งระบบ จัดการในระดับสถาบัน และสร้างรูปแบบการนำในระดับสำนัก

ริเริ่มขบวนการเคลื่อนไหวนวัตกรรมสังคมจากจุดเล็กๆแต่มาได้ด้วยศักยภาพ เป็นตัวอย่างทั้งการสื่อสารโน้มน้าว การเปลี่ยนผ่าน และการสร้างสำนัก